

Ionel Floasiu, student la Praga (1920) - *Colecția Răzvan Mihai Neagu (prin amabilitatea doamnei Carmina Major)*

ROMÂNI DIN TRANSILVANIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. CONSIDERAȚII PE MARGINEA CARIEREI MILITARE ȘI CIVILE A DOI EROI: INGINERUL IONEL FLOAȘIU (1893-1988) ȘI COLONELUL ALEXANDRU TARCZA (1895-1962)

Răzvan Mihai NEAGU¹

PRELIMINARII

Primul Război Mondial a fost unul dintre evenimentele majore ale istoriei omenirii. Marea conflagrație a influențat în mod peren evoluția continentului european. Ecuri ale sale se pot identifica și azi. Pentru noi, românii, Primul Război Mondial a fost Războiul

de Întregire Națională. Pentru românii din Transilvania a fost Războiul de izbăvire de un regim asupritor, care îi presa de prea mult timp.

Spre deosebire de România, pentru transilvăneni, basarabeni și bucovineni, războiul mondial s-a desfășurat pe toată durata lui, adică din 1914 până în 1918. Este de prisos să aducem aminte de incommensurabilele suferințe și lipsuri provocate de starea de beligeranță. Cu toate acestea, Transilvania a fost scutită de distrugerii mari. Românii transilvăneni au fost recrutați în armata cezaro-crăiască și au luptat cu vitejie, făcându-și datoria pentru o țară care deseori îi asuprea. Dacă, în general, atunci când se vorbește în istoriografie de contribuția românilor din Transilvania la Primul Război Mondial, sunt evidențiate cazurile dramatice (a se vedea cazul Emil Rebreanu), prin intermediul prezentului material vom încerca să scoatem la lumină două exemple de români, care s-au evidențiat pe front și au fost recompensați pentru aceasta, este drept că de statul austro-ungar: inginerul Ionel Floașiu și colonelul Alexandru Tarcza.

DIN AMFITEATRU PE FRONT. INGINERUL IONEL FLOAȘIU, PARTICIPAREA SA LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI ACTIVITATEA ULTERIOARĂ

Prima personalitate care face obiectul investigației noastre este inginerul Ionel Floașiu (1893-1988). Născut la 17 septembrie 1893, în Mărginimea Sibiului, într-o familie simplă și numeroasă (șapte frați), de confesiune ortodoxă, din localitatea Galeș (azi parte componentă a orașului Săliște, jud. Sibiu), a învățat inițial la Săliște, iar apoi la Sibiu.

Studiile preuniversitare le-a finalizat în anul 1913, la Gimnaziul Ortodox din Brașov, una din cele mai bune și faimoase instituții de învățământ românesc din Transilvania, unde a trecut examenul de maturitate (bacalaureat), obținând calificativul foarte bine². Printre profesorii săi din această perioadă îi amintim pe directorul Virgil Onițiu, Axente Banciu (profesor de limba română și limba maghiară), Nicolae Stinghe (profesor de religie/catehet), Stere Stinghe (profesor de cânt bisericesc), Tit-Liviu Blaga (profesor de matematică și fizică, fratele marelui filosof Lucian Blaga) sau Dumitru Lupan (profesor de științe naturale). Dintre colegii săi de liceu merită menționați Octavian Comănicu (avocat), Aurel Neguș (avocat), Radu Minea (director în Ministerul Industriei), Ieronim Atirescu (prefectul județului Hunedoara), Bujor Poliș (notar în Beba Veche), Vasile Literat etc.

Ionel Floașiu a ales să studieze ingineria mecanică în cadrul Universității Tehnice Regale Maghiare din

Budapesta între anii 1913-1914 și 1917-1919, cu ajutorul financiar al unei burse oferită de Fundația Gojdu³. Destinul viitorului inginer a fost marcat de Marele Război, din cauza căruia a fost obligat să-și întrerupă studiile. Tânărul Ionel Floașiu a fost încorporat în Armata Austro-Ungară, iar în toamna anului 1914, timp de trei luni, urmează cursurile Școlii de Ofițeri de rezervă de la Steyr (Austria)⁴.

Ionel Floașiu s-a remarcat în mod deosebit în timpul Primului Război Mondial. Până în anul 1916 a luptat împotriva Armatei țariste pe frontul din Galiția, iar ulterior a fost trimis în Italia⁵. La 1 ianuarie 1916 figurează sublocotenent de infanterie în rezervă, fiind repartizat la Regimentul 14 Infanterie. Era deja decorat cu Medalia de argint pentru Vitejie, clasa a 2-a (Silberne Tapferkeitsmedaille II. Klasse)⁶.

Pentru faptele sale meritorii a fost citat prin decret imperial cu cea mai mare laudă dată pentru un comportament curajos în fața inamicului⁷.

În anul 1917 figurează la același regiment cu același grad, având în plus Medalia de Merit Militar „Signum Laudis” din bronz cu panglica Crucii Meritului Militar (Bronzene Militärverdienstmedaille am Bande des Militärverdienstkreuzes)⁸.

Comportamentul său de pe front i-a adus recunoașterea meritelor sale de către state străine. În septembrie 1917, împăratul austro-ungar Carol I a dat autorizația pentru acceptarea și purtarea medaliilor și decorațiilor străine acordate mai multor militari, printre care și locotenentului în rezervă Johann Floasiu din Regimentul 14 Infanterie, care primise Insigna de Onoare „Pentru Vitejie” a Marelui Ducat de Hesse⁹.

De la 1 februarie 1918 a fost avansat locotenent în rezervă, tot la Regimentul 14; la acel moment purta: Medalia de Merit Militar „Signum Laudis” din bronz cu panglica Crucii Meritului Militar și cu spade (semn că participase la lupte, unde s-a distins), amintita Medalie de Merit Militar și Karl-Truppenkreuz (acordată de împăratul Carol I celor care luptaseră efectiv pe front cel puțin 12 săptămâni)¹⁰.

Revenit acasă, în contextul evenimentelor care au pregătit Marea Unire, Ionel Floașiu s-a distins din nou prin implicarea sa în viața localității natale. El a fost comandantul Gărzilor Naționale din Galeș¹¹. Ulterior, el a luat parte la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, unde s-a votat unirea Transilvaniei cu România, împreună cu 120 de locuitori din Galeș, conduși de preotul Nicolae Răchișan¹². Precizăm că participarea sa la Marea Unire nu a fost una oficială, Floașiu nefiind ales delegat titular sau supleant de nicio asociație participantă la eveniment, deci nu a fost unul dintre cei 1228 de delegați.

După consumarea evenimentelor Marii Uniri, tânărul erou român a decis să-și reia studiile, iar în iunie 1919 s-a reînscris în anul III în cadrul Universității Tehnice Regale Maghiare din Budapesta¹³. A fost martorul războiului dus de Armata Regală Română contra regimului bolșevic din Ungaria, condus de Kun Béla, care pune în pericol Marea Unire. La 4 august 1919, a asistat la intrarea trupelor române în Budapesta¹⁴.

Avocatul Iuliu I. Mezei Câmpeanu amintește faptul că Ionel Floașiu a fost membru al Biroului de Cenzură, în timpul ocupației române a orașului Budapesta¹⁵. Conform propriei mărturii, viitorul inginer s-a ocupat mai ales cu traducerea diverselor acte și documente din limba română, în maghiară și germană¹⁶. După finalizarea episodului comunist al lui Kun Béla, tânărul erou român a mai stat în Ungaria până în 1 noiembrie 1919¹⁷.

Revenit în Transilvania, el a asistat, la începutul lunii februarie 1920, la festivitățile inaugurării Universității Daciei Superioare din Cluj¹⁸.

Ionel Floașiu a decis să-și finalizeze studiile ingineresti și a ales la Universitatea Politehnică din Praga (1920-1922), instituție care i-a conferit în anul 1922 diploma de inginer mecanic. În perioada pragheză, a intrat în legătură cu mari personalități ale culturii cehoslovace, care aveau puternice sentimente pro-românești: filologul romanist Jan Urban Jarník și abatele Mănăstirii Strahov din Praga, Metoděj Jan Zavoral¹⁹. În anul 1920, a survenit și împlinirea personală, Ionel Floașiu căsătorindu-se cu Elena. Cuplul a avut doi copii: Rodica (1923-2004) și Flaviu (născut în 1928).

Revenit în România, Ionel Floașiu și-a legat definitiv numele de orașul Câmpia Turzii²⁰, unde a fost directorul fabricii Industria Sârmei

(1930-1945)²¹ și a contribuit decisiv la dezvoltarea acestui important centru metalurgic. De-a lungul timpului, inginerul Floașiu a devenit un adevărat animator al vieții sociale și culturale din tânăra urbe transilvăneană.

A fost angajat la uzina metalurgică în anul 1922²², fiind primul inginer român care și-a desfășurat activitatea în acest combinat. Floașiu s-a străduit să promoveze elementul românesc în uzina metalurgică, dar niciodată nu s-a datat practicilor discriminatorii. La scurt timp de la angajare, a avut o contribuție importantă la deschiderea Școlii de Ucenici a fabricii amintite, destinată formării celor care urmau să-și desfășoare activitatea acolo. În cadrul acestei instituții, Floașiu a fost și profesor până la plecarea din Câmpia Turzii în anul 1946.

El a avut o bogată activitate inginerească unanim apreciată și laudată. Periodicul clujean Observatorul social-economic din ianuarie-martie 1937 spunea despre combinatul metalurgic de la Câmpia Turzii: „Conducătorii întreprinderii și în special Dnii Ionel Comșa, inginer Floașiu, Beșa și Diamant merită toată lauda pentru felul în care au reușit să aducă această întreprindere industrială, în starea înfloritoare de azi, plină de perspectivele cele mai frumoase pentru viitor”²³.

Prin competență, devotament față de meserie și mai ales prin multă muncă, Ionel Floașiu a fost inginer șef, subdirector și director în cadrul uzinei Industria Sârmei Câmpia Turzii. A contribuit decisiv la modernizarea procesului de producție, fiind mereu interesat în inovarea tehnică. În timpul cât a fost director, uzina producea sârme și bare de oțel și cupru, sârmă de bronz, alamă și aluminiu, sârmă zincată, conductori electrici izolați, electrozi înveliți pentru sudura electrică, sârmă

ghimpată, arcuri pentru mobilă și multe altele²⁴.

Pe lângă activitatea tehnică, Ionel Floașiu a desfășurat o intensă activitate culturală, fiind mereu preocupat de ridicarea nivelului spiritual al tânărului oraș Câmpia Turzii. Astfel, în anul 1935, a pus bazele unui cor bărbătesc format din muncitorii de la combinat, care ulterior se va numi Asociația Corală Industria Sârmei Câmpia Turzii. Ziarul Renașterea, nr. 9 din 3 martie 1946 scria despre inițiativa lui Floașiu: „Iubitor de muzică și preocupări culturale, în urma experiențelor și observațiilor vieții de uzină, D-sa a găsit că o organizație corală pentru viața socială a muncitorimii este nu numai o trebuință ci și un imperativ pentru destindere și recreație sufletească a membrilor și un mijloc de înălțare morală a muncitorilor. Așa cum s-a alcătuit și în forma funcționării ulterioare, organizația cuprinde și reprezintă toate categoriile angajaților uzinei: muncitori, specialist (meseriași) și funcționari”²⁵. O altă mențiune despre acest cor, afirma: „Jud[eu]l Turda are în frunte unitatea din Câmpia Turzii, condusă de Ing. Floașiu, care are un cor bărbătesc. A făcut deplasări în plasă. A dat un concert la Turda”²⁶.

Directorul Ionel Floașiu a fost deosebit de apropiat de Biserica Ortodoxă. În acest sens a avut o bogată activitate de mecenat. A donat bani pentru biserica din satul Viișoara (în apropiere de Câmpia Turzii, jud. Cluj), ctitoria avocatului Ioan Vescan (originar din această localitate), sfințită la 11 octombrie 1936 de episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Colan²⁷. Ziarul Renașterea, nr. 42 din 18 octombrie 1936, consemna: „Sume mai însemnate au mai donat pentru această biserică dl inginer Floașiu, țărani Rus Mihai și Mureșan Ion”²⁸. În anul 1937, Floașiu a mai

donat 5.000 de lei pentru biserica din satul Vâlcele, jud. Cluj²⁹.

Începând cu anul 1938, inginerul Ionel Floașiu s-a aflat la conducerea Despărțământului ASTRA de la Câmpia Turzii, unde s-a făcut remarcat printr-o activitate deosebită în beneficiul celor mulți³⁰. La inițiativa sa, la Câmpia Turzii s-a creat o școală țărănească locală, care a funcționat de la 15 februarie la 16 martie 1943, fiind frecventată de 51 elevi. Instituția de învățământ era îngrijită de despărțământul local ASTRA condus de Floașiu³¹.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, corul creat de Floașiu și-a continuat activitatea, fiind mereu în preajma și ajutorul ierarhilor ortodocși. Astfel, la 20 iulie 1942, Ionel Floașiu a asistat la vizita pastorală a mitropolitului Nicolae Bălan de la Abrud, iar răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de corul din Câmpia Turzii³².

Un moment similar a avut loc la Turda, unde în 29 noiembrie 1942 a fost evocată jertfa ostașului român, în general și a învățătorilor, în special, pentru războiul sfânt contra bolșevismului. La Catedrala Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, sub protia protopopului ortodox al Turzii, Aurel Gliga, s-a oficiat Sfânta Liturghie, iar răspunsurile au fost asigurate de același cor din Câmpia Turzii, în prezența lui Ionel Floașiu. A predicat preotul Emil Mureșan, iar ulterior a avut loc un parastas pentru cei 14 învățători din județul Turda, căzuți pe frontul de răsărit³³.

Una dintre cele mai importante inițiative ale sale la Câmpia Turzii a vizat construirea unui Club muncitoresc, între anii 1942-1945. Edificiul îl are ca arhitect pe George Cristinel din București. Clădirea a fost finanțată de combinatul matalurgic, iar din anul 2012 se numește Palatul Cultural „Ionel Floașiu”.

În paralel cu acest proiect, Floașiu a depus numeroase eforturi pentru edificarea unei biserici ortodoxe la Câmpia Turzii³⁴. Precizăm că localitatea era la acea dată majoritar greco-catolică, fiind chiar sediul unui protopopiat (tractul Arieșului), supus canonic Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Făgăraș, cu sediul la Blaj. Distinsul inginer poate fi considerat cel mai important ctitor al bisericii ortodoxe din Câmpia Turzii.

Între anii 1943-1951 a fost ridicată Biserica Învierea Domnului, în centrul orașului, în imediata vecinătate a Palatului Cultural. Deși a fost dată în folosință în anul 1951, acest edificiu de cult a fost sfințit abia în 26 mai 1974 de către arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Teofil Herineanu și episcopul-vicar al eparhiei, Iustinian Maramureșeanul, în prezența principalului ctitor, inginerul Ionel Floașiu, aflat la vârsta senectuții³⁵. Prin implicarea sa edilitară deosebită, Ionel Floașiu și-a lăsat o amprentă perenă asupra orașului Câmpia Turzii.

Revenind la perioada celui de-al Doilea Război Mondial, inginerul Ionel Floașiu a fost foarte sensibil la suferințele produse de marea conflagrație pentru că știa ce înseamnă aceasta, el fiind un erou al Primului Război Mondial. În anul 1944 și-a dovedit încă o dată noblețea sufletească și a donat 4.000 de lei pentru biserica greco-catolică din Boian (sat în com. Ceanu Mare, jud. Cluj) și încă 3.000 de lei pentru școala unită din acea localitate, gestul său fiind apreciat în presa blăjeană a epocii³⁶.

Nu avem foarte multe detalii despre implicarea lui Ionel Floașiu în viața politică, însă susținem că el a fost prin excelență de orientare democrată. Precizăm că era un apropiat al unor lideri locali și naționali ai Partidului Național Țărănesc, precum profesorul Valer Moldovan din Turda, preotul greco-catolic Iuliu Căpâlneanu din Vereșmort (azi Unirea II), avocatul Emil Chețianu din Turda și mai ales Iuliu Maniu și nepotul acestuia, Ionel Pop.

Conform presei vremii, inginerul Floașiu s-a implicat în reconstrucția filialei județene Turda a Partidului Național Țărănesc. La 27 martie 1946 a luat parte la Congresul țărăniștilor din Turda, alături de elita

Colectivul fabricii Industria Sârmei 1935 - Colecția Răzvan Mihai Neagu

intelectuală a orașului și județului, amintindu-i aici pe avocații Valer Moldovan, George Pătăceanu, Miron Mărie, profesorii George Mărie și Petru Suci, protopopul ortodox al Turzii, Aurel Gliga, preoții greco-catolici, Nicolae Pepene și Vasile Sinu, colonelul Alexandru Tarcza și alții³⁷. Amintim că președinte a fost desemnat avocatul Ionel Pop.

Inginerul a rămas toată viața sa un om al bisericii, iar presa vremii consemnează acest fapt. La 23 iulie 1947, Ionel Floașiu a participat în localitatea Sovata la Sfânta Liturghie arhierescă, oficiată de Nicolae Colan, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului³⁸.

În perioada comunistă a fost marginalizat și nevoit să plece de

la Câmpia Turzii în anul 1946. Până la naționalizare (1948), Floașiu a lucrat pe postul de consilier tehnic la Direcția generală a Societății Industria Sârmei S.A. din București, precum și ca director general al fabricii Ancora Română din Brașov, cu sediul la București³⁹. Între 1948-1950, Floașiu a fost inginer la Centrala Industriilor Siderurgometalurgice; a îndeplinit aceiași calitate la Întreprinderea de Electricitate Sibiu (1950-1954), precum și la Fabrica Elastic din Sibiu (1954-1956).

De la această din urmă instituție a ieșit la pensie pentru limită de vârstă, dar cu o remunerație derizorie, fapt care l-a determinat să lucreze în continuare, ocupând posturi mărunte.

Deși nu a cunoscut experiența carcerală, inginerul Ionel Floașiu a fost mereu șicanat de autoritățile comuniste, care între anii 1961-1964 i-au sistat pensia, fiind nevoit să muncească pentru a-și asigura existența. Până în 1964 a lucrat la Școala Profesională de Ucenici din Sibiu, la Arhivele Statului, la Muzeul Brukenthal, la Primăria din Tâlmaci și Întreprinderea de Electricitate din Sibiu⁴⁰.

Cu toate acestea nu a uitat de localitatea pe care practic, a ridicat-o la rang de oraș - Câmpia Turzii.

A murit în Sibiu, la o vârstă foarte înaintată (95 de ani) și fost înmormântat, conform dorinței sale, în localitatea natală Galeș.

UN MILITAR PE CARIERĂ ÎN FOCUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL: COLONELUL ALEXANDRU TARCZA

A doua personalitate care face obiectul investigației noastre este Alexandru Tarcza, care s-a născut la 16 iulie 1895 la Bistrița, într-o familie de confesiune greco-catolică. Tatăl său a fost Alexandru Tarcza, iar mama sa Emilia.

Tănărul Alexandru a optat pentru cariera militară, iar inițial a absolvit Școala de cadeți de infanterie din Budapesta. Ulterior, el s-a înscris la Academia Militară Tereziană de la Wiener Neustadt (Theresianische

Militärakademie), cea mai renumită școală militară austriacă, unde a studiat între anii 1913-1915⁴¹.

Viața sa a fost marcată de Primul Război Mondial, în cadrul căruia s-a remarcat prin vitejie. Pe când era student la Academia Militară Tereziană i s-a acordat gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Regimentul 51 Infanterie, începând cu 15 martie 1915⁴².

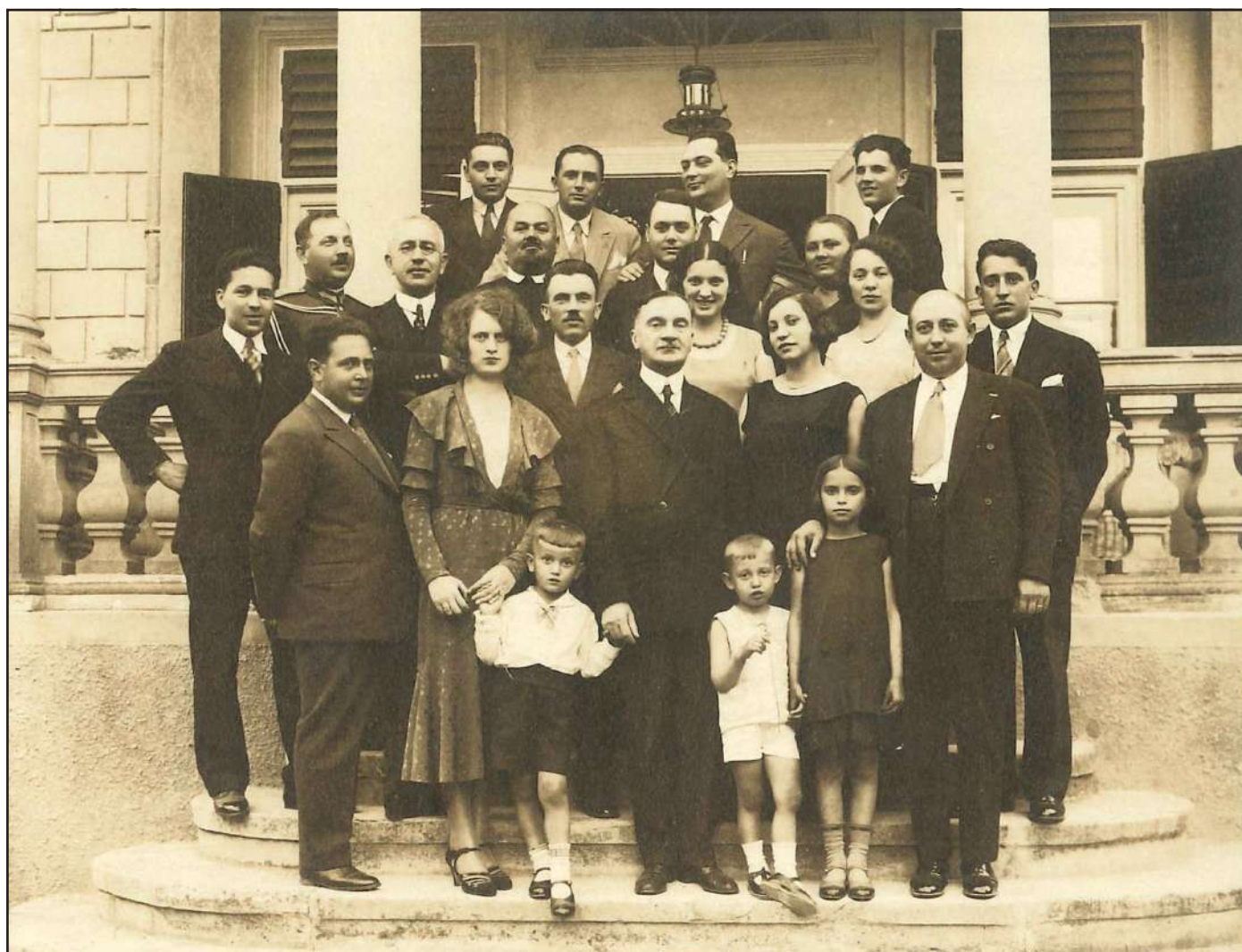
Avansat la gradul de locotenent, din 1 noiembrie 1916, a fost înrolat în același regiment, unde a funcționat pe toată durata războiului⁴³.

Precizăm faptul că gradul de locotenent în armata cezaro-crăiască este echivalent cu cel de

locotenent-major (főhadnagy) în cea maghiară⁴⁴.

I se recunoaște gradul de locotenent-major (főhadnagy) de infanterie în armata maghiară începând cu 1 martie 1920, rang pe care îl avusese și în armata imperială din 1 noiembrie 1916⁴⁵.

Așa cum precizam anterior, Alexandru Tarcza s-a remarcat prin vitejia de care a dat dovadă în luptă, fiind recompensat pentru aceasta de către autoritățile austro-ungare. Prin decret imperial, a primit cea mai înaltă laudă (die allerhöchste lobende Anerkennung) pentru un comportament curajos în fața inamicului, în toamna lui 1916⁴⁶, iar în anul 1917 a primit Medalia de bronz

Ionel Floașiu, directorul uzinei Industria Sârmei Câmpia Turzii (pe primul rând în dreapta lui Luliu Maniu), Valer Moldovan (al doilea din al treilea rând de la stânga spre dreapta), lângă el, la stânga preotul greco-catolic Luliu Căpălneanu, alături de marele om politic Luliu Maniu (al treilea din al doilea rând de la stânga spre dreapta) și avocatul turdean Ovidiu Popescu (primul din stânga pe rândul întâi). Fotografie originală, realizată la Câmpia Turzii, în anul 1932, cu ocazia botezului fiicei lui Ionel Floașiu - *Colecția Răzvan Mihai Neagu (prin amabilitatea doamnei Carmina Maior)*

pentru Merit Militar pe panglica Crucii de Merit Militar (Bronzene Militärverdienstmedaille am Bande des Militär Verdienstkreuzes)⁴⁷.

În anul 1918 i s-a acordat și Medalia Crucea trupelor împăratului Carol I (Karl-Truppenkreuz), distincție care îi recompensa pe combatanții care serveau efectiv, de cel puțin 12 săptămâni, într-o unitate de pe front⁴⁸. De asemenea, Alexandru Tarcza figurează ca fiind decorat cu Medalia de Bronz pentru Vitejie (Bronz Vitézségi Érem/Tapferkeitsmedaille), în semn de recunoaștere a conduitei sale curajoase în fața inamicului pe timpul Marelui Război, onoare care nu fusese publicată în jurnalele oficiale⁴⁹.

Deși în stadiul actual al cercetărilor informațiile despre implicarea la nivelul mișcării naționale a românilor transilvăneni a lui Alexandru Tarcza sunt destul de lacunare, se pot face unele considerații. Astfel, din presa vremii, aflăm că la 4 noiembrie 1918 s-a constituit Senatul Național Român din comitatul Bistrița-Năsăud și Garda Națională Română, din ultima făcând parte și Alexandru Tarcza⁵⁰. În februarie 1919 îl regăsim la Brașov, acolo unde este mobilizat de către Consiliul Dirigent⁵¹. Se observă faptul că personajul nostru are un statut oficial contrastant, în 1918, dar mai ales după.

Pe de-o parte, cel mai probabil a dezertat din armata austro-ungară, cel mai târziu la începutul lunii octombrie 1918, dovadă că

pe 4 noiembrie era la Bistrița. Dacă luptase pe frontul din Italia, trebuie să fi plecat (oare cum?) cu mult înainte de semnarea armistițiului de la Villa Giusti, pe 3 noiembrie. Pentru comparație, a se vedea traseul lui Samoilă Mârza, fotografatul Marii Unirii, care și el luptase în Italia, dar a ajuns mai greu în țară: pe 6 noiembrie era încă la Viena, iar acasă abia la sfârșitul lunii.

Pe de altă parte, Tarcza figurează în armata activă maghiară din 1919-1920, i se recunosc gradul și decorațiile. Pentru maghiari, până la pacea de la Trianon (1920), teoretic toți ofițerii transilvăneni făceau parte din armata lor, deși, practic, ei lipseau la apel de aproape doi ani.

În perioada interbelică, Alexandru Tarcza a continuat

Nunta Constantei Moldovan cu Alexandru Tarcza 1922 - Colecția familiei Moldovan (Turda)

meseria armelor, de data aceasta în noul context geopolitic marcat de crearea României Mari.

Prin căsătorie, el și-a legat numele de orașul Turda. Alexandru Tarcza a fost ginerele marelui om politic turdean, Valer Moldovan. La 24 iunie 1922, a avut loc nunta militarului, la acea dată căpitan de vânători de munte, cu Constanța Moldovan. La fericitul eveniment, desfășurat la Biserica Rățeștilor din Turda (la acea dată greco-catolică, azi ortodoxă) a luat parte elita Turzii, reprezentată de membrii familiei Rațiu (avocatul Augustin și preotul Nicolae Portos Rațiu), dar și profesorul universitar clujean Emil Hațieganu⁵².

Din păcate, în stadiul actual al cercetărilor, lipsesc multe informații din biografia sa, mai ales din perioada interbelică. Cercetări ulterioare vor completa portretul acestei personalități. Cert este că Alexandru Tarcza nu a abandonat cariera militară.

Informații despre distinsul militar sunt disponibile abia din perioada celui de-al Doilea Război Mondial. În contextul deosebit de agitat al începutului anului 1941, Alexandru Tarcza ajunge prefect la Alba Iulia. După Rebeliunea Legionară, prefectul legionar al județului Alba, Grigore Baci, a predat prefectura comandantului garnizoanei, generalul Carol Schmidt, care la 26 ianuarie 1941 a predat, la rândul său, aceste atribuții colonelului Alexandru Tarcza, comandantul Regimentului 91 Infanterie⁵³.

A fost prefect până la 2 decembrie 1941, când a fost schimbat cu locotenent-colonelul în rezervă Vasile Nicolae, în baza unei decizii luate de Mihai Antonescu, vicepreședinte și președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri⁵⁴. Cât timp a fost prefect, Tarcza s-a implicat activ în viața culturală românească din județul Alba. Astfel, în cadrul adunării generale a Despărțământului Alba al ASTRA, desfășurată la 5 aprilie 1941, el a fost ales membru de drept al comitetului de conducere⁵⁵.

În anul 1945, Alexandru Tarcza era la Turda, iar presa locală îl arată implicat în viața comunității. Astfel, el a fost vicepreședinte al Societății Româno-Americane, filiala Turda, creată la 22 aprilie 1945⁵⁶. De asemenea, îl regăsim în cadrul Asociației Române pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică (ARLUS), conducând Secția 6 (armată, marină, geniu, corp tehnic, ofițeri de rezervă, servicii, magistrați, medici, farmaciști, administrație)⁵⁷.

Colonelul Tarcza a fost o persoană cu convingeri democratice, luând parte, alături de elita județului Turda, la reconstrucția filialei județene Turda a Partidului Național Țărănesc. În 27 martie 1946 a avut loc Congresul țărăniștilor din Turda, la care a participat și distinsul colonel⁵⁸.

Atitudinea sa prodemocratică rezultă și din poziția sa referitoare la alegerile din 19 noiembrie 1946, falsificate grosolan cu metode plătuite în laboratoarele Kremlinului. Alături de socrul său, omul politic și avocatul Valer Moldovan, de Emil Chețianu, vicepreședintele organizației județene Turda a Partidului Național Țărănesc, colonelul Alexandru Tarcza s-a simțit obligat să ia atitudine. Astfel, a semnat un memoriu de protest, elaborat în 21 noiembrie 1946, care a fost trimis la București, prin intermediul regionalei Partidului Național Țărănesc Cluj. În respectivul act se arată că alegerile nu au fost libere, mulți membri ai Partidului Național Țărănesc (Maniu) au fost arestați pentru a nu putea vota, iar cărțile de alegător a majorității membrilor și aderenților țărăniști nu au fost distribuite la timp⁵⁹. În continuare, se afirmă că la finalizarea procesului electoral, voturile exprimate nu au fost bine verificate și numărate, iar delegații și asistenții opoziției nu au fost admiși să poată vedea voturile exprimate⁶⁰.

Din cauza atitudinii sale ostile față de regimul comunist, colonelul Tarcza a avut de suferit, devenind o victimă. După terminarea celui de-al Doilea Război Mondial și instaurarea definitivă a comunismului, el a intrat în atenția Securității. La data arestării, Tarcza locuia la Turda, în casa socrului său, avocatul și profesorul Valer Moldovan.

A fost condamnat inițial la 12 luni de închisoare, începând cu 21 februarie 1952, conform Deciziei 161/1952. Ulterior i-a mai fost adăugată o pedeapsă de 60 de luni, conform Deciziei 513/1953. Detenția a executat-o în coloniile de muncă de la Fundulea și Popești-Leordeni (până în 1 septembrie 1953), iar ulterior a fost transferat la Penitenciarul din Caransebeș, de unde pe 18 iulie 1954 a fost pus în libertate⁶¹.

A decedat la vârsta de 67 de ani, în anul 1962.

CONSIDERAȚII FINALE

Cele două personalități prezentate de noi în acest material pot fi considerate tipologii intelectuale din Transilvania. Ionel Floașiu și Alexandru Tarcza au avut o pregătire academică de excepție. Destinul ambilor a fost marcat de Primul Război Mondial, ei luptând în Armata Austro-Ungară și distingându-se prin acte de vitejie. Cei doi au contribuit la realizarea României Mari, găsindu-și împlinirea profesională și personală în granițele noii patrii.

Floașiu și Tarcza au devenit membrii de bază și de vază ai comunităților din care făceau parte. Ambii au avut de suferit în perioada comunistă, colonelul Tarcza cunoscând rigorile gulagului românesc.

ROMANIANS FROM TRANSYLVANIA IN WORLD WAR I. CONSIDERATIONS REGARDING MILITARY AND CIVILIAN CAREER OF TWO HEROES: ENGINEER IONEL FLOAȘIU (1893-1988) AND COLONEL ALEXANDRU TARCZA (1895-1962)

Abstract: This material aims to present two heroes of the First World War: engineer Ionel Floașiu and colonel Alexandru Tarcza. They fought in the Austro-Hungarian army and were especially noticeable on the Italian front. Both fulfilled their military obligations very well, they have shown a

lot of courage in the fight and have received important decorations including from other states. Later, both Floașiu and Tarcza contributed to the Great Union. During the inter-war period, they developed their activity in the borders of Greater Romania and were important personalities within the local communities in which they integrated. Ionel Floașiu became an engineer and made a very important contribution to the development of the metallurgical center at Câmpia Turzii. Alexandru Tarcza continued to work in the military field and was prefect of the Alba county.

Keywords: World War I, Great Union, military career, engineer, Tarcza, Floașiu.

NOTE

- [1] Colegiul Tehnic Turda, jud. Cluj; e-mail: neagumihai20@yahoo.com.
- [2] Gazeta Transilvaniei, nr. 125, Brașov, 9 (22) iunie 1913, Anul LXXVI, p. 3.
- [3] Cornel Sigmirean, Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, p. 608; Cornel Sigmirean, Aurel Pavel, Fundația Gojdu 1871-2001, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2002, p. 113.
- [4] Mircea N. Nemeș, Laurențiu Mera, Emil Bujor, Vasile Lechințan, Valer Deac, Alexandru Suci, Câmpia Turzii, istorie, cultură civilizație, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1998, p. 354.
- [5] Carmina Maior, Studenți români la universități europene în prima jumătate a secolului XX (File de jurnal), în Țara Bârsei, X (XXI), nr. 10, 2011, p. 151.
- [6] Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1916, Wien, 1916, p. 226 și 291.
- [7] Pester Lloyd (Abendblatt), 63, nr. 138, 18 mai 1916, p. 3.
- [8] Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1917, Wien, 1917, p. 233 și 377.
- [9] Tages-Post, Linz, 53, nr. 222, 24 septembrie 1917, p. 7.
- [10] Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1918, Wien, 1918, p. 247 și 488.
- [11] Ioan Popa, Laurențiu Toma, Tetiana Toma, Românii din comitatele Sălaj, Sibiu și Solnoc-Dăbâca în Primul Război Mondial. „Raportele” Astrei, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019, p. 114.
- [12] Ibidem.
- [13] Ionel Floașiu, Mărturii, ediție îngrijită și prefațată de Petre Pop, Casa de Editură Paradigma, Cluj-Napoca, 2008, p. 21.
- [14] Ibidem, p. 54; Pentru aprofundarea subiectului războiului dus de România contra regimului bolșevic a lui Kun Béla recomandăm două excelente lucrări recent apărute: Iudita Călușer, Gabriel Moisa, Petru Ardelean, Tiberiu Ciorba, Primăvara Întregirii. Operațiunile Armatei Române: aprilie-august 1919, editor Aurel Chiriac, prefațată de Ioan Bolovan, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Oradea/Cluj-Napoca, 2019, p. 194; Alin-Victor Matei, Daniel-Cosmin Obreja, Sorin Mărgărit, Centenarul intrării Armatei Române în Budapesta, Monitorul Oficial, Editură și Tipografie, București, 2019, p. 87.
- [15] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, Luptători români ardeleni, Tipografia Minerva, Cluj, 1940, p. 224.
- [16] Ionel Floașiu, Mărturii, p. 67.
- [17] Ibidem, p. 72.
- [18] Ibidem, p. 75.
- [19] Carmina Maior, Și alte figuri din Mărginime, în „Țara Bârsei”, IX (XX), nr. 9, 2010, p. 171.
- [20] Municipiul Câmpia Turzii s-a format oficial în perioada interbelică, prin unirea localităților Ghirișul de Arieș și Sâncrai, fapt consemnat în Decretul Regal nr. 2456 din 25 septembrie 1925, semnat de regele Ferdinand. Procesul de unificare a celor două localități amintite a început cu un an mai devreme (1924). Câmpia Turzii a fost sediul plășii omonime din județul Turda, între anii 1925-1950.
- [21] Întreprinderea Industria Sârmei s-a creat la 4 aprilie 1920, cu un capital inițial de 10 milioane de lei. Dintre fondatorii fabricii se remarcă: Banca Centrală pentru Industrie și Comerț din Cluj; Banca Marmorosch-Blank din București; Fabrica de piele Frații Renner din Cluj; Minele de cărbuni din Ardeal din Cluj. „Industria Sârmei” Câmpia Turzii. Dezvoltarea întreprinderii în anii regimului democrat-popular, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963, p. 13.
- [22] Carmina Maior, Studenți români, p. 153.
- [23] Observatorul social-economic, Anul VII, ianuarie-martie 1937, nr. 1, Cluj, p. 96.
- [24] Mircea N. Nemeș et alii, Câmpia Turzii, p. 355.
- [25] Renașterea, anul XXIV, Cluj, 3 martie 1946, nr. 9, p. 4.
- [26] Gheorghe Preda, Activitatea Astrei 25 de ani de la Unire (1918-1943), Sibiu, 1944, Editura Astrei, Tiparul Institutului de arte grafice Dacia Traiană S.A., p. 176.
- [27] Răzvan Mihai Neagu, Personalități ale Marii Uniri: avocatul Ioan Vescan, primul prefect român al județului Mureș-Turda (1877-1946), în Crisia, XLIX, 2019, p. 279.
- [28] Renașterea, Anul XIV, Cluj, 18 octombrie 1936, nr. 42, p. 2.
- [29] Actele adunării eparhiale ordinarea eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, ținută la Cluj în anul 1937, Tipografia Eparhiei Ort. Rom. Cluj, 1938, p. XXXIX; Renașterea, Anul XV, Cluj, 1 august 1937, nr. 31-32, p. 6.
- [30] Transilvania, Anul 69, mai-august 1938, nr. 3-4, p. 162.
- [31] Transilvania, Anul 74, număr administrativ, 1943, p. 33.
- [32] Renașterea, Anul XX, Alba Iulia, 26 iulie 1942, nr. 30-31, p. 4.
- [33] Renașterea, Anul XX, Alba Iulia, 20 decembrie 1942, nr. 51, p. 4.
- [34] Ionel Floașiu, Mărturii, p. 97.
- [35] „Telegraful Român”, Anul 122, Sibiu, 1 septembrie 1974, nr. 33-34, p. 3.
- [36] Unirea, Anul LIV, Blaj, 3 iunie 1944, nr. 23, p. 4; Unirea Poporului, anul XXVI, Blaj, 30 aprilie 1944, nr. 18, p. 5.
- [37] Patria, Anul XXVII, nr. 34, 29 martie 1946, p. 3.
- [38] Renașterea, Anul XXV, Cluj, 17 august 1947, nr. 32-33, p. 2.
- [39] Mircea N. Nemeș et alii, Câmpia Turzii, p. 356. Precizăm că fabrica Ancora Română, cu obiectul de activitate producerea cablurilor de oțel, avea ca acționar majoritar începând cu anul 1940, chiar uzinele Industria Sârmei Câmpia Turzii.
- [40] Ibidem.
- [41] Patyi Gábor, Magyarországi diákok bécsi egyetemeken és főiskolákon 1890-1918, Budapest, 2004, p. 377, nr. 5394; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László,

Erdélyiek Külföldi Egyetemjárása 1849-1919 Között, II kötet, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2014, p. 370, nr. 8466.

[42] Wiener Zeitung, nr. 60, 14 martie 1915, p. 5; Ranglisten des Kaiserlich und Königlichen Heeres 1916, Wien, 1916, p. 106, 368.

[43] Wiener Zeitung, nr. 262, 15 noiembrie 1916, p. 2; Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1917, Wien, 1917, p. 109, 483; Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1918, Wien, 1918, p. 150, 619

[44] Rendeleti közlöny a Magyar Hadsereg számára, Személyes ügyek, nr. 98, 17 decembrie 1919, p. 2331.

[45] Rendeleti közlöny a Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg számára, Személyes ügyek, nr. 31, 30 aprilie 1920, p. 762.

[46] Pester Lloyd (Morgenblatt), 63, nr. 288, 16 octombrie 1916, p. 6.

[47] Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1917, Wien, 1917, p. 483

[48] Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1918, Wien, 1918, p. 619.

[49] Rendeleti közlöny a Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg számára, Személyes ügyek, nr. 81, 27 octombrie 1920, p. 1841.

[50] Glasul Vremei, Bistrița, 7 noiembrie 1918, nr. 1, p. 2

[51] Renașterea Română, Anul I, nr. 21, Sibiu, 1/14 februarie 1919, p. 2.

[52] Răzvan Mihai Neagu, Horațiu Groza, George Mărie, Valer Moldovan și Augustin Rațiu, reprezentanți ai orașului Turda la Marea Unire persecutați în perioada diktaturii comuniste, Editura Școala Ardeleană și Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019, p. 84-85.

[53] Mihail Dăescu, Rebeliunea legionară și sfârșitul regimului național legionar în județul Alba, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, 10/I, 2006, p. 248.

[54] Monitorul Oficial, nr. 290, 6 decembrie 1941, p. 7606.

[55] Valer Moga, Despărțământul Alba Iulia al „Astrei” (1818-1948), în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 478.

[56] Cuvântul Poporului, Anul II, nr. 22, 1 mai 1945, p. 2.

[57] *Ibidem*, p. 6.

[58] *Patria*, Anul XXVII, nr. 34, 29 martie 1946, p. 3.

[59] Virgiliu Țărău, Ioan Marius Bucur, Strategii și politici electorale în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1998, p. 296.

[60] *Ibidem*, p. 297.

[61] <http://www.bibliotecarepresiunii.ro/Fise%20matricole%20penale%20-%20detinuti%20politici> (accesat 02 iulie 2019); Conform matricolei 10423.